

ДЬОН-СЭРГЭ ИНТЭРИЭНИН ТАРДАН

Кэрэ айылбалаах кыыс Амма биэрэр турар Мындабаайы нэһилиэгэр 1121 киһи олорор.

Саха муниципальнай тэриллии дьаһалтатын баһылыга Михаил Михайлович Петров үлэтин садалаата. Кини күннээгинэн олоһор, кэлэр кэскиллээх кэмнэр тэтимнээх салайааччылар. Саа дьаһалта үлэтин түөлбэлэринэн түмсүүнү сөргүтүүкүн, "Көмүөл" дьин аалар субэлэрин, ону таһынан "Модун" ыччат, "Алгыс" кырдыаастар, дьахтар сэбиэтин, ийэлэр, эбэлэр түмсүүлэрин сааланы тэринэн бу сылга саа былааны ылынан үлэлэрин эрчимнээхтик садалаатылар. Бу түмсүүлэри, түөлбэлэри олоххо акианай позициялаах нэһилиэгин туһугар дьиннээхтик ыалдыар, патриот дьоннор салайан үлэлэтэллэр.

Маннайгы сэргэх тэрээһини ийэлэр садалаатылар. Ол курдук ийэлэргэ

аналлаах дьоро кизһэ тэриллэн, араас тематическай садалаарынан араасан, практической субэлэр-амалар бэрилиннэлэр. "Күннээги олоххо сизэр-туом үгэстэрин киллэри", "Күүтүлүбүтэх ыалдыты миннигэс аһынан үөрэ көрсүү", "Сибэкки, оһуруот үүннэринтин кистэлэннэр", "Күн-түүн уларыа турар муоданы ситэн симэни кистэлэннэр", "Эмтээх оттор туоһулар" уонна "Обо дьобурууна сайыннары" дьин темаларга ийэлэр бэйэлэрин саааларын атастаһан, бу дьоро кизһэни олус сэргэхтик атаардылар.

Ол кэнниттэн ийэлэр эт-хаан өттүнэн эмиз дьарыктаах буоллуннар дьин спортанай күрэхтэһии, "көрдөөх стартар" тэрилиннэлэр. Түөлбэлэртэн көлүөнэнэн эдэр, орто, аба саастаах уолсайа 27 ийэ кытынна.

Спортивной күрэхтэһиигэ хамаандалар бары түөлбэлэрин аатын, ис хоһоо-

нуу, суолтатын арыан эмблема, форма толкуйдаан, киһи көрөн сэргээр гына онгостон кэлбиттэр. Абыс түһүмүктээх сүрдээх киирсиллээх, тыһааһынаах мөккүһүлээх күрэх буолан ааста. Түмүгэр "Кустук" түөлбэ бастаах, "Манчаары" түөлбэ иккис, "Дьөгөһөй" түөлбэ үһүс миэстэбэ тигистилэр.

2006 сыл Чурапчы улуугар эдэр ыччат сылын биллэриллэн улуустун нэһиликтэрин эдэр ыччаттара бэйэлэрин нэһиликтэригэр сөптөөх суоллары тобулан, үлэлэрин садалаатылар. Ол курдук "Модун" дьин Мындабаайы ыччатын түмсүүтүн кэскиллээх эдэр ыччат Гаврил Фомин салайан үлэлэтэр.

Ыччаттар ытырыы ылынан "Үтүө дьыала" хамсааһынынан, биер кэдиэлэ иһигэр арынай спортзал ис өттүн сылытарга өрөмүүн онордулар. Спортивной саала биллэ сылыбыт. Оскуола оһолоро холкутук үөрэнэр кыахтам-

мыттар, кизһэтин нэһилиэк дьонно кэлэн дьарыктанар буолбуттар. "Биһиги наркотик утары" дьин шоу программа тэрилинэн Таатта улуугар уонна Дьин нэһилиэгин баран сэргэхситэн, оһыт атастаһан, түмсүүлэри кытары билсифэн-көрсүһэн кэлбиттэр.

Билигин Мындабаайы ыччата "Аһымал" акциятын тэрээһиннээхтик ыта сылдыар. Кырдыаастарга, кыамат араага үлэнэн көмө онороллор, мастарын хайытан, дьаарыстаан уо.д.а. үлэлэри тэриэллэр.

Мындабаайы эдэр ыччаттара саа былааннара-көрүүлэрэ элбэх, үлэлиир бадалара улахан. Садалаабыт үлэлэрин тэтимнэрин ыһыктыбакка, өссө сайдан эрчимнээхтик үлэлэхтэрэ дьин эрэнэбит.

Туйаара ФЕОФАНОВА.

Сонуннар

"БИЛИИ" ОБЩЕСТВО СЕМИНАРА

Ааспыт нэдиэлэбэ муниципальнай тэриллии дьаһалтатыгар СР "Билии" общество бырабылыанньатын региональной семинара буолла. Улуус нэһиликтэрин баһылыктара, оскуола директордара "Билии" общество бастың лектордара, Таатта, Томпо, Мэнэ-Хаҥалас, Амма улуустарыттан 22 киһилээх делегация кэлэн кыттыны ылылар. Барыта 100 киһи сырытта. Бу семинар нэһилиэгин олоһу кытта биергэ хаамсан, хас биердиги киһи билиитин-көрүүтүн кэнэтэн, олоххо интэриэһин уһугунналар сыаллаах ыһытылына. Улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы А.С.Иустимова семинар кыттыылаахтарыгар улуус историятыттан, социальнай-экономическай сайдыытын туһунан билиһиннэрдэ. Семинары СР "Билии" обществотын председателэ Василий Тарасович Иванов илээн-садалаан ыһытта. Бастааһын Хотугу форум Академиятын президент Владимир Николаевич Васильев: "Хотугулуу Арктика барылларын олоххо киллэригэр Хотугу форум уонна Саха сирэ кыттыыларын" туһунан кэпсээтэ. Иккиннэн экономическай наука старшай научнай сотрудник Павел Иванович Васильев "Олохтоох бэйэни салайыныы олоххо киириниин ыһымаларын" туһунан бэрт интэриэһинэй иһитиннэри онордо. Эбэттэн кизһэ Василий Тарасович Иванов "Билии" общество председателэ "Кытай Республикатын ис уонна тас политикатын туһунан" киһи эрэ кэрэхсир гына сийилии кэпсээтэ.

Семинар үөрүүлээх түгэниэн "Билии" общество бастың лектордарын наһараадалааһын буолла. Кини балыыһа физиотерапевт-бырааһыгар СР Журналистарын союһун чилиэнигэр А.И.Пермякова "Сыл бастың лекторун" аатын уонна өссө айымньылаахтык үлэлээтин дьин харчынан бириэмизэ биэрдиһэр. Улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччытын А.С.Иустимова "Билии" общество үрдүк наһараадалааһын "Билиини бэлиэтин" туттардылар. Ону таһынан "Сүрүннүүр лектор" дьин дастабырыанньаны Арыылаах нэһилиэгин баһылыга Д.М.Лобанова, Кини библиотека сэбиэдиссэйэ В.А.Платонова, аабааччылары кытта үлэ отделын сэбиэдиссэйэ Н.Г.Захарова, улуустаабы киһи балыыһа профкабинет специалиһа Д.Н.Дьяконова, Кытаанах нэһилиэгин дьин-кэргэн специалиһа Л.Н.Лугинова, "Ийэ тыл" түмсүү председателэ, улуустаабы гимназия саха тылын учуутала Л.А.Пермякова ылылар.

Түмүккэ СР "Билии" обществотын председателэ Василий Тарасович Ивановтан: "Саа олох" хаһыат аабааччыларыгар бэйэтин туһунан билиһиннэрэригэр көрдөстүм.

— "Мин Үөһээ Бүлүү Ороһу нэһилиэгиттэн төрүттээхпин. 1964 сыллаахха Томской куоракка медицинскэй институтка үөрэнэ киирбитим. Онтон ыла политикаба охтубутум. 1980—1983 сс. Обком лекторынан үлэли сылдыан Советской Союз тас политикатын туһунан кэпсир этим. Үксүн салайар үлэбэ үлэлээбитим. Аптека управлениетин начальнигынан, доруобуйа харыстабылын министерствотыгар министр бастаах солбуйааччытынан, Правительствоба пресс-секретарынан, Павел Бородины кытта Республикабыт бастаах президент Михаил Ефимович Николаевы кытта биер кэмгэ үлэлээбитим. 2003 сылтан Правительствоба общественность советнигынан сылдыабын, "Билии" обществоба кэргэмнээн Клара Ионовналыын биергэ үлэлибит. Кини отдел начальнигынан үлэлиир. Икки, кыыстаах уол оһолоохпут. Түөрт сизнээхпит. Эрдэ өлөн хаалбыт эдьинийим кыһытын иллитим. Билигин алта оһолоох. Оһолорум бары үрдүк үөрэхтээхтэр." — дьин үөрэ-көтө кэпсээтэ Василий Тарасович. "Билиини кэм лектора хайдах буолуохтаабыт?" — дьин ыһыттым.

— "Бастаган туран киһини, олоһу таптыыр буолуохтаах. Олоххо күүстээх тапталынан, эрэлиэн дьону тардар, сомоболуур киһи буолар. Таптал дьинник ингит эрэ киһитэ дьону сатаан итэртэр, улууннара дьобурудаах буолар. Лектордары таларбытыгар интеллигент, раторская дьобуруу таһынан куруук бу хаачыстыбалаах ирдибит", — дьин эппиттээтэ.

Семинар кыттыылаахтара билиини бастааһын рбата туруоххайын, улуустар икки ардыларыгар оһыт

атастааһытын сайыннарага үлэлэхтээгин дьин тарбастылар.

А.ПЕРМЯКОВА.

x x x

БЫЙЫЛГЫ СЫЛ САНА САДАЛААҢЫННАРА

Бу дьыл тохсунньу ый 4 күнүгэр "Чурапчы" кооператив бырабылыанньатын уолсай мунньагар кредитнэй кооператив тэрийэр туһунан биер санаалаах быһаарыныы ылыныллыбыта. Онтон тохсунньу ыйын 5 күнүгэр улуус баһынайдарын уолсай мунньагар кооператив 55 чилиэниэрэ, баһынай хаһаайыстыбалар баһылыктара уонна ыһырылаахтар мунньахтарыгар "Чурапчы" ТХПК устаабыр эбиилэри уонна уларытылары киллэрэн туран, ТХПК "Чурапчы" (тыа хаһаайыстыбатын кредитнэй потребительскэй кооператива) саа кооператив тэрилиннэ. Билигин саа тэриллит кредитнэй кооператив тохсунньу ыйын 26 күнүгэр государственнай регистрацияны барда уонна үлэтин садалаата.

x x x

Тохсунньу ыйын 12—22 күннэригэр Германия Федеративнай Республикатын киһи куоратыгар, Берлингэ "Күөх нэдиэлэ" Аан дойдутаабы быһастааба, Россия партнер-дойду быһытынан, аан бастаан РФ тыатын хаһаайыстыбатын министр Алексей Гордеев баһылыктаах, кизн Россия 20 регионнарыттан састааптаах дойду агропромышленной комплексин билигин күннээх ситиһилэрин кизник хабан көрдөрөр экспозициялаах, улахан делегация кыттыны ылан кэлбитэ.

Биһиги Сахабыт сирин Республика СР тыатын хаһаайыстыбатын министр А.И. Степанов баһылыктаах Россия делегациятыгар киирэн, ситиһилээхтик кытынна. "Чурапчы" ТХПК генеральной директор А.Т. Ноговицын делегацияба киирэн, Чурапчы убаһатын ыһаммыт этин, хатырыллыбыт (валеный) этин көрдөрөн, амсатан кэллэ. Манна "Якутия" ФАПК, "Тааттатаабы АПХ" ААО, "Тыгын Дархан" ресторан саа национальной бүлүүдэлэрин дегустациялааһын тэрийдэ.

x x x

2006 сылга үүт тутуута садаланна. Туттарыллар үүт сыаната тохсунньу ыйын 1 күнүттэн сааскы ыйдарга 5 солк. харчынан төлөнөр, субсидията саа көрүлүөхтээх, үүт ыраас, кислотноһа сөп түбэтэр, сойутуллубут буолуохтаабын умнуман.

"Чурапчы" кооператив пресс-киинэ.

x x x

ИДЭ ДЬААРБАНКАТА

Олунньу 3 күнүгэр Амма орто оскуолатыгар былырыынны ыһыттыктар үөрэнээччилэргэ аһаан "Идэ дьаарбанкатын" тэрийдилэр. Көрсүүһүлэр тус-туһунан кылаастарынан, үөрэнэр факультеттарынан буолулаатылар. Манна үрдүк үөрэххэ үөрэнэ сылдыар студентар кэлэн үөрэхтэрин, олохторун дьаһахтарын туһунан сийилии кэпсээтилэр. Оһолор өссө "Абитуриент" штабын комиссиятыгар үлэлээбит учууталлартан субэлэри ылылар, "Ийэ эйгэтигэр" дьин библиотека тэриитит быһыстакатыгар информациялары хомуйдулар.

Түмүккэ оһолор студентарга ситиһилэри баһардылар уонна өйдөбүннүк ыһмеллары туттардылар. Мин санаабыр, маннык тэрээһингэр сыл ааһы өссө чоһуллан ыһыллаллар буоллар, оскуоланы бүтэрэр оһолорго туһалаах буолуо этэ. Олоххо бэйэ суолун таа таһаны уустук уонна эппиттээх.

Лида ПОПОВА,

Амма орто оскуолатын

XI кылааһын үөрэнээччитэ.

x x x

ТӨРӨППҮТҮ ПЕДАГОГИЧЕСКАЙ ҮӨРЭХТЭЭНИН

Биһиги улуустугар системнэй этнопедагогизацияна үлэли оһолор оскуоланан "Аһы алаас оһото" дьин ааттаах Болтоно орто оскуола (автор, директор З.Е.Егоров) буолар. Обо үтүө киһи буоларыгар төрөппүт сүрүн оруолу ыларын киһи үөрэтин сору-

га бу оскуолаа уһунаахтык баран эрэрин истэн, бу күннэргэ төрөппүт үөрэхтэһин оскуолатыгар тахсан үтүө буолан кыттан киирдибит. Инспектор Е.Н. Ериолаева оһону правасой итингэ, обо быраабын көмүскээһингэ, оскуола устаабыгар, психолог А.И. Яковлева уолу, кыһы анааларынан итингэ санаалаарын эттилэр. Этнопедагогика сүрүн ис дьингэ уонна суолтата норуот педагогикатын бастың опытын оһону иитэр ыһымаларын, үтүө үгэстэрин дьин кэргэн уонна оскуола оһолор тоһору туһаны буолар. "Этнопедагогика" дьин үлэтинэн саа саалатын төрүттээбит киһинэн Г.Н.Волков буоларын бары билэбит. Оһон этнопедагогика туһунан өйдөбүл ырытыы, чинчийи үлэтин болтоһолор уһунаахтык ыһыт "Этнопедагогика хайыскалаах оскуола" буолалларын төрөппүттэргэ, нэһилээккэ уһунаахтык киллэрэн эрэллэриттэн киһи үөрэр. Төрөппүттар санааларын аһаастык эттилэр, муһаарар боппуруостарын кизник ырытыстылар. Оскуола бары иитэр-үөрэтэр үлэтигэр төрөппүттар төһөнөн элбэхтик кытталлар да, сөһчөнөн үлэ көдүүһэ туһар. Бу оскуолаа төрөппүт комитетин председателинэн хаһыс да сылын А.С. Полова сүрдээх таһаарылаахтык үлэли сылдыар. Быйылгыттан ыла аһы "Аба субэтэ" тэрилиннэ, председателинэн А.И.Андросов таһыллан үлэтин эмиз тэрээһиннээхтик садалаата. Кини сүрүн сыала-соруга: бөһүөлккэ оһолор активнайдык кыттыы, чөл олоһу пропагандалааһын, оскуола оһолор эр дьон кыттыытын элбэтин, аба, уол оруолун үрдэтин.

Ити курдук "Аһы алаас оһолоро" билигин сайдыылаах кэмгэ дьин биллээх, саһалы сизрдээх, үөрэххэ тардыһылаах оһону итингэ сорукутанан бүтүүн биергэ, биер санаанан үлэли-хамсы оһолорлор.

Е.ЕГОРОВА.

x x x

ХАТЫЛЫГА САНА ОСКУОЛА

Бу үүммүт сылга саамай улахан баһабыт туолла. Саһыс-саһа, сып-сырдык, ып-ыраас оскуола дьинэбитигэр үөрэнэ киирдибит.

Оскуола тутуллуутун өр күүппүт буоламмыт наһаа үөрдүбүт. Оскуолабытын дойдубут дьон бары туттулар: эһэлэрит, эбэлэрит, адаларыт, нилэлэрит, убайдарыт, эдьинидэрит. Итинэн биһиги кизн туттабыт. Саа тутуу нэһилиэкпитин өссө кизгэттэ.

Биһиги, оһолор, оскуола аһыллытын кэрэ, бэлиэ түгэнигэр үккүүлээн, ыллаан ыалдыттарбытын эбэрдэлээбит.

Иккис дьинэбит кизгэтэ саһыс сирбит көрдүөрү уһуун, кил-киэн. Оһоно дуоһуа сүүрэбит-көтөбүт. Буфет иһирдэ баар буолан биер дьинтэн тахсыбакка то-то-хана аһыбыт. Улахан саалатыгар үккүүлүүбүт, физкультурабытыт.

Өссө кыһаллан үөрэнээхпит дьин эрэннэрэбит уонна саа оскуолабы бэлэхтээбит дьонмутугар өссө төгүл махтанабыт.

ЛАДА БАРАШКОВА,

Болот Боотур аатынан Хатылы орто

оскуолатын 4-с кылааһын үөрэнээччитэ.

Хаартыскаа: Оскуола аһыллытыгар.

